

*Stručni članak /
Professional paper*
Prihvaćeno: 4. lipnja 2018.

dr.sc. Jelena Blašković, predavačica
Učiteljski fakultet u Zagrebu, Zagreb

Tena Đaić, uni.bacc.paed.

ANALIZA GLAZBENIH SASTAVNICA IGARA S PJEVANJEM

Sažetak: Igre s pjevanjem dio su dječjega folklora koje sinkretiziraju četiri aspekte glazbe: stvaralaštvo, pjevanje, sviranje i pokret. Prakticiranje igara s pjevanjem ispunjava dječju potrebu za pokretom pri svakom susretu s glazbom. Kombinacija pokreta i pjevanja nerazdvojni su dio igara s pjevanjem. Cilj rada je bio analizirati glazbene sastavnice igri s pjevanjem). Analizirala se zastupljenost tonaliteta, opseg melodija igara s pjevanjem, mjera i ritam te pravila izvođenja igri s obzirom na dobne skupine vrtičke djece. Analiza je pokazala kako je većina igri s pjevanjem u C-duru i D-duru u sve tri vrtičke skupine. Opseg melodija igri s pjevanjem djece u mlađoj dobi najčešće se proteže u rasponu kvarte (e_1 do a_1), u srednjoj skupini se kreće u intervalu sekste (d_1 do a_1/h_1), a kod djece starije dobi u intervalu do oktave (c_1 do c_2). Većina igri s pjevanjem je strukturirano u jednostavnoj, dvočetvrtinskoj mjeri. Najčešći oblik pravila izvođenja igri je formacija kola ili kruga.

Gljučne riječi: glazbeni sastavnice, igre s pjevanjem, razvoj glazbenih sposobnosti djece

UVOD

Igre s pjevanjem dječje su pjesme koje su produkt igre. Igre s pjevanje u sebi sadrži glazbeni i plesni izričaj (Gospodnetić, 2015). To su kolektivne aktivnosti (Manasterioti, 1982). Igre su najčešće stvarala školska djeca, a predškolska su se uključivala i od malena usvajala igre. Tehnološkim i informacijskim razvojem tijekom 20. stoljeća došlo je do promjene u životnim navikama djece. Većina djece orijentira se na igre u kući, najčešće gledanje crtanih filmova ili igranjem igara na računalu. U današnje doba djeca rijetko svoje slobodno vrijeme provode na otvorenome. Upravo prepuštenost otvorenom prostoru poticalo je djecu na osmišljavanje raznih igara. Tako su nastajale i igre s pjevanjem koje karakterizira radost u zajedništvu kroz druženju i poštivanje pravila. Igre s pjevanjem od zaborava sačuvali su odgajatelji, pedagozi i učitelji zapisujući i snimajući igre koje su se svakodnevno izvodile u vrtićima. Prema Gospodnetić (2011; 2015) cilj igara s pjevanjem je stvaranje ozračja razdraganosti, neopterećenosti, ugođe, ispunjavanja slobodnoga vremena, igranje s djecom i samostalnost djece u izvođenju istih. Igre s pjevanjem svojom materijom i strukturiranošću, kao glazbena aktivnost u vrtiću, spada u glazbeno didaktičke igre. Borota (2013) navodi kako glazbeno-didaktičke igre, kao usmjerena aktivnost, utječu na sva područja dječjega razvoja kao što su razvoj pokreta i spretnosti, kognitivni, emocionalni, socijalni i moralni razvoj te razvoj ličnosti.

RAZVOJ GLAZBENIH SPOSOBNOSTI DJECE RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Djetetov razvoj ovisi o nasljeđu, okruženju i vlastitim aktivnostima (Denac, 2010). Glazbeni razvoj uključuje razvoj elementarnih glazbenih sposobnosti, kao što su ritmički i melodijski sluh i sposobnosti višega reda koje obuhvaćaju harmonijski sluh, analitičko slušanje i sposobnost estetskog oblikovanja i vrednovanja.

Prema Moogovoj studiji (1968, navedeno u Denac 2010) na 500 djece od tri mjeseca starosti do pet godina pokazalo se kako djeca od devet mjeseci diferencirano reagiraju na njima ugodnu i neugodnu glazbu. Najčešća reakcija djece na glazbu je glasanje, odnosno gugutanje. Razlikuje se glazbeno i neglazbeno glasanje. Neglazbeno glasanje javlja se ranije i ono anticipira govor. Glazbeno glasanje specifična je reakcija na glazbu i karakterizira ga opseg zvukova različitih visina koji su građeni samo na jednom samoglasniku ili slogu. Glazbeno glasanje odvija se između petog i devetog mjeseca i ono je monotonsko. Prema drugoj godini starosti djeteta pojavljuju se spontane pjesme koje su atonalne i ritmički neorganizirane. U toj dobi djeca počinju imitirati pjesme. Prve imitacije nisu reprodukcija ritma ili melodije, već teksta koje je ostavio dojam na dijete. Tek kasnije dijete imitira melodiju, tj. okvir melodije jer ono ne uspijeva pravilno ponoviti intervale unutar melodije. U trećoj godini povećava se broj spontanijih pjesama. Kod imitacije pjesama, melodija postaje sve jasnija kao i ritmička struktura. Radoš (1983) navodi da se između treće i četvrte godine javlja imaginativna pjesma, tako zvana *pot-pourris* pjesma, a karakterizira ju sastavljanje većeg broja poznatih pjesama u novu pjesmu. Dijete preoblikovanjem riječi, dijelova melodije i ritma različitih pjesama stvara jednu novu cjelinu.

Dolaskom u vrtić djeca ulaze u formalni glazbeni odgoj. Zenattijevo istraživanje (1969) pokazalo je kako su petogodišnjaci jednako uspješni ili neuspješni u tonalnim i atonalnim melodijama. Šestogodišnjaci i sedmogodišnjaci uspješni su u izvođenju tonalnih melodija. Radoš (1983) smatra da je razlikovanje intervala osnovni stupanj u glazbenom razvoju koji je ovisan od djetetove svijesti za tonalitet. Oblikovanje melodijskoga sluha ruski je psiholog Teplov (b.d., navedeno u Rojko, 1982) podijelio na dva osnovna stupnja: dijete prepoznaje općeniti oblik i smjer kretanja melodije, dijete prepoznaje i reproducira intervale, tj. elemente koji čine melodijsku cjelinu. Kod djeca između šeste i devete godine brže se razvijaju melodijske sposobnosti kao i sposobnosti razlikovanja visine tonova. Što su djeca starija napredak u percepciji intonacije je intenzivniji. Djeca u razdoblju od devet i deset godina napreduju u percepciji ritma, razvija im se glazbeno pamćenje, usvajaju dvodijelne melodije te im se razvija osjećaj za kadencu. U desetoj i jedanaestoj godini razvija se osjećaj za harmoniju i procjenu estetskih glazbenih elemenata. U razdoblju između dvanaeste i sedamnaeste godine djeca napreduju u kognitivnom, ali i emocionalnom reagiranju na glazbu (Denac 2010; 2012).

IGRE S PJEVANJEM

Igre s pjevanjem spoj su pjesme i igre koja se odvija kroz pokret i određena pravila izvođenja. To se odražava u sinkretičkom karakteru koji je idealan vid usvajanja glazbenih sadržaja kod djece ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (Manasteriotti, 1982). Melodije igri s pjevanjem sadrže glazbene izražajne elemente (Rakijaš, 1967; Sam, 1998). Prema Gospodnetić (2011) to su: ton, melodija, tonalitet, ritam, mjera, tempo, glazbeni oblik, dinamika, harmonija, intervali, intonacija.

Igre s pjevanjem imaju određena pravila. Mogu se izvoditi u kolu i krugu koji je prirodni položaj djece jer se mogu međusobno vidjeti. Potom, postoje igre u koloni, odnosno nizu, igre slobodnih oblika koje nema fiksnih formacija i postoje igre mješovitih oblika koje se mogu izvoditi u kombinacijama navedenih oblika (Manasteriotti, 1982). Gospodnetić (2015) dodaje kako većina igri u svojoj materiji sadrži igre pretvaranja, odnosno dramatizaciju tijekom koje djeca preuzimaju pojedine uloge u igrama s pjevanjem.

S obzirom na sadržaj i koncept igara s pjevanjem, u radu će se analizirati glazbeni sastavnice (tonalitet, opseg melodije, mjera, ritam) i pravila igara s obzirom na dobne skupine vrtićke djece.

METODOLOGIJA

CILJ, PROBLEM I PITANJA ISTRAŽIVANJA

Cilj je istraživanja analizirati određene glazbene sastavnice igri s pjevanjem. Problem analize usmjeren je na paralelno promatranje odnosa dobi djeteta, zahtjevnosti glazbenih sastavnica i pravila igara s pjevanjem. Iz navedenoga slijede istraživačka pitanja:

1. Prate li glazbene sastavnice djetetovu dob s obzirom na razvoj glazbenih sposobnosti u vidu melodijskog opsega, mjere i zahtjevnosti ritma?
2. Kakva su pravila, tj. formacije igara s pjevanjem prema dobnim skupinama?

ANALIZA IGARA S PJEVANJEM

U radu se analiziraju glazbene sastavnice igara s pjevanjem koje su se prikupile iz *Zbornika pjesama i igara za djecu* (Manasteriotti, 1982), iz pjesmarice *Dječje igre s pjevanjem uz pratnju klavira i/ili gitare* (Gospodnetić i Spiller, 2002) te iz *udžbenika Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima* (Gospodnetić, 2015).

U tablici 1 prikazan je popis igara s pjevanjem prema dobnim skupinama djece ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Tablica 1. Popis igara s pjevanjem s obzirom na dobnu skupinu

MLAĐA DOBNA SKUPINA (N=23)	SREDNJA DOBNA SKUPINA (N=32)	STARIJA DOBNA SKUPINA (N=52)
Berem, berem grožđe	Brusim, brusim škarice	Bijela kvočka
Boc, boc iglicama	Crna kraljica	Bijela roda
Ciciban	Čvorak	Bim - bom
Daj pokaži	Došla majka s kolodvora	Biri, biri guske moje
Dini, dini duka	Dva se pijetla pobiše	Burmutica
Djeca i zečiči	Hajd' u kolo dječice	Čuk se je oženil
Gdje su vaši prstići?	Ide maca oko tebe	Da l' znate gdje je vuk
Gu, gu golube	Igra kolo	Došla je vrana
Ide kozlić	Igra mlinara	Glava, ruke, noge, prst
Iš, iš, iš	Ja posijah lan	Grah
Kolo	Komar z muhom pleše	Hoki - poki
Kolo, kolo išulanca	Kruška, jabuka, šljiva	Ide mačak
Plići	Medo i djeca	Idem poljem lutam
Pričalica	Mi smo mali maleni	I okolo salaša
Proljeće	Oj Stjepanje bane	Imali smo dvorac
Puž	Ovako se mak sije	Ja sam muzikaš
Puž, muž, puščaj roge	Plakala mala Vidica	Kad si sretan
Pužu mužu	Pliva riba	Kako se što radi
Ringa raja	Poštar	Laste dolaze
Ringe ringe raja	Prva ura tuče	Leti pčela malena
Sjedi ježe u oranju	Ruke	Lijepi plavi napršnjak
U kolu je sestrice	Sedam godin' u kolu	Mali ples
Žuta kuća	Snjegović	Medo bere jagode
	Sunce sije, kiša će	Medvjed bere jagode
	Sve do grada Daruvara	Mi smo djeca vesela
	Širi, širi	Miš mi je polje popasel
	Širi, širi 2+*	Mišići
	Tramvaj-auto-vlak	Na kamen djela Ljubica
	U podrumu je tama	Na vratima
	Vlak	Oj dodole
	Zaspala je Mara	Paun
	Zečić i djeca	Paun pase
		Pekar
		Pojdem na Horvatsko
		Poletjela mala ptica
		Pošto kume, lonac

	Puž
	Raste mrkva
	Ružicu mi uze netko
	Savila se bijela loza vinova
	Sjedi Anka pred kućom
	Snjegović i zečići
	Svraka ima dugi rep
	Strina rodo
	Tko se boji vuka još
	U šumici zeko
	U Zagrebu je kućica
	Ujutro rano
	Vesela frulica
	Vrapčiću, vrapčiću
	Vuk i lisica
	Žabe i roda

*To je varijanta igre *Širi, širi* koja se odražava u melodijskom tijeku.

U tablici 1. prikazane su igre s pjevanjem primjerene određenoj dobnoj skupini djece. Ukupno se analiziralo 107 igara s pjevanjem. Najviše igara s pjevanjem postoji u starijoj vrtićkoj skupini (N=52), dok je najmanji broj prisutan u mlađoj skupini (N=23).

Slijedi analiza glazbenih sastavnica igara s pjevanjem. Analizirala su se strukture tonaliteta, opseg melodije, mjera i pravila izvođenja igara s pjevanjem.

TONALITET

Tonalitet je sustav odnosa između tonova u melodiji i između akorda neke skladbe (Petrović, 2013). Analizom igara s pjevanjem utvrđena je pojava različitih tonaliteta te su izdvojeni zastupljeni tonaliteti u dječjim igrama s pjevanjem ovisno o dobnoj skupini djece.

U tablici 2 prikazana je zastupljenost tonaliteta u mlađoj dobnoj skupini.

Tablica 2. Tonaliteti dječjih igara s pjevanjem u mlađoj dobnoj skupini (N=23)

Tonalitet	f
C -dur	14
D-dur	5
E-dur	3
A-dur	1

U mlađoj dobnoj skupini igara s pjevanjem namijenjene djeci od tri do četiri godine, pronalaze se četiri tonaliteta. Najviše igara s pjevanje je u C-duru ($f=14$), pet njih u D-duru, tri u E-duru i jedna u A-duru.

Tablica 3. Tonaliteti dječjih igara s pjevanjem u srednjoj dobnoj skupini ($N=32$)

Tonalitet	f
C-dur	11
D-dur	17
E-dur	3
A dur	1

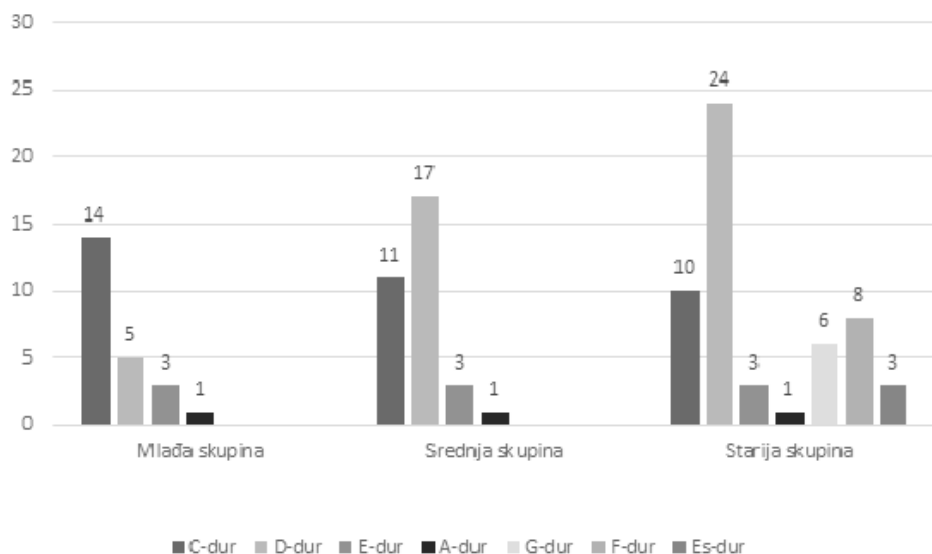
Prema tablici 3. može se primijetiti kako je u srednjoj dobnoj skupini igara s pjevanjem za djecu od četiri do pet godina, zastupljeno četiri različita tonaliteta. Od sveukupno trideset i dvije igre s pjevanjem, njih sedamnaest se nalazi u D-duru, jedanaest u C-duru, tri u E-duru i jedna u Es-duru. C-dur i D-dur su najčešće zastupljeni ($f=28$).

Tablica 4. Tonaliteti dječjih igara s pjevanjem u starijoj dobnoj skupini ($N=52$)

Tonalitet	f
C-dur	10
D-dur	24
F-dur	8
E-dur	3
G-dur	6
A-dur	1
Es-dur	1

U trećoj, starijoj dobnoj skupini igri s pjevanjem za djecu od pet do sedam godina pronalazi se sedam različitih tonaliteta. To je skupina koja broji najviše igri s pjevanjem, čak njih pedeset i dvije. Najviše ih je zapisano u D-duru ($f=24$), potom u C-duru ($f=10$), dok ih svega po jedna nalazi u Es-duru i A-duru.

U grafikonu 1 prikazat će se usporedno zastupljenost tonaliteta prema svim dobnim vrćičkim skupinama.

Grafikon 1. Usporedni grafikon zastupljenih tonaliteta dječjih igara s pjevanjem prema svim dobnim skupinama djece vrtićke dobi

Iz grafikona 1 može se iščitati kako se s porastom dobi djeteta povećava i raznolikost tonaliteta u kojima su igre s pjevanjem. Najčešće se pojavljuju u C-duru i D-duru. Usporedbom tonaliteta u dječjim igrama s pjevanjem s obzirom na dob skupine, prikazuje smanjenje dominacije C-dura kako djeca rastu. U mlađoj skupini C-dur pojavljuje se u 14 igara s pjevanjem, dok u starijoj skupini u deset igara s pjevanjem. S druge strane, vidljiv je se porast dominacije D-dura koji se u mlađoj skupini pojavljuje u svega pet, a u starijoj čak u dvadeset i četiri igre s pjevanjem. Tonaliteti poput, F-dura, G-dura i Es dura, javljaju se samo u igrama s pjevanjem za stariju dob djece.

Postoje istraživanja koja su ispitivala u kojim tonalitetima djeca rado pjevaju i koji im najbolje odgovaraju. Kuhn i Sims (1983) zaključili su kako neka djeca preferiraju pjevati u C i B - duru, dok viši tonaliteti vode do intonacijske nesigurnosti djece. Među navedenim igrama s pjevanjem niti jedna nije pisana u molu.

OPSEG MELODIJA IGRI S PJEVANJEM

Opseg označava raspon između najdublje i najvišega tona unutar melodije. Opseg melodije igri s pjevanjem povezan je s razvojem djece te se razlikuje u djetetovim razvojnim fazama. Opseg glasa djece mlađe predškolske dobi proteže se od e_1 do a_1 , djece srednje predškolske dobi od d_1 do a_1 (h_1), a djece starije predškolske dobi od c_1 do h_1 (c_2) (Franjić Radulović 2007; Gospodnetić, 2011; Borota, 2013; Gospodnetić, 2015).

Tablica 5. Opseg melodija dječjih igara s pjevanjem u mlađoj dobnoj skupini (N=23)

Melodijski interval	f
Terca ($e_1-g_1/gis_1, fis_1-a_1$)	8
Kvarta (e_1-a_1)	13
Seksta (d-h)	2

U igrama s pjevanjem za djecu mlađe dobne skupine najzastupljeniji je melodijski raspon kvarte ($e_1 - a_1$), potom terce. Interval sekste javlja se u melodiji dviju igara s pjevanjem, iako nije specifični interval za djecu mlađe dobi.

Tablica 6. Opseg dječjih igara s pjevanjem u srednjoj dobnoj skupini (N=32)

Melodijski interval	f
Terca (e_1-g_1)	1
Kvarta (e_1-a_1, fis_1-h_1)	9
Kvinta ($d_1-a_1; e_1-h_1$)	16
Seksta (d_1-h_1)	6

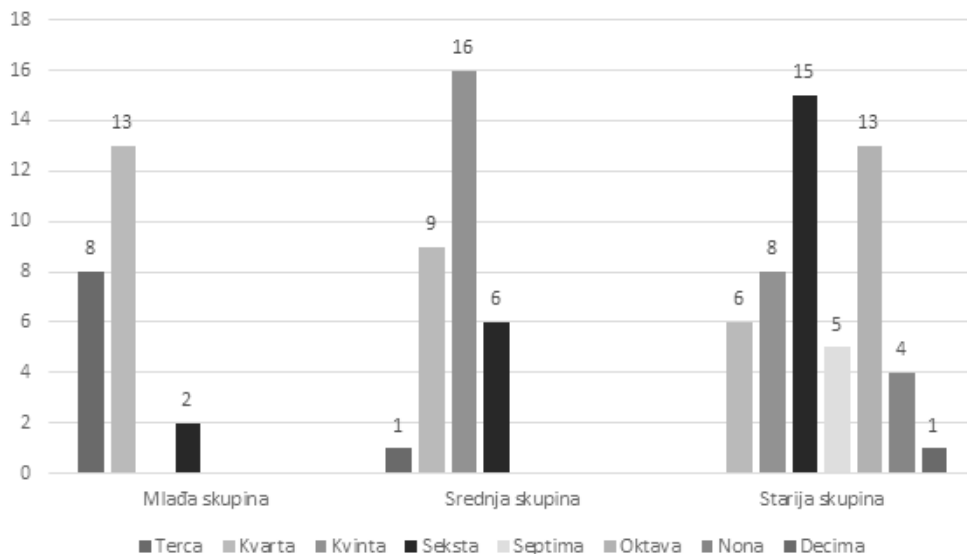
U srednjoj dobnoj skupini vrtičke djece najčešće je zastupljena melodija igara s pjevanjem u rasponu kvinte. Najveći interval u koji se javlja je interval sekste kod šest melodija igri s pjevanjem za djecu srednje dobi.

Tablica 7. Opseg dječjih igara s pjevanjem u starijoj dobnoj skupini (N=52)

Melodijski interval	f
Kvarta (e_1-a_1, fis_1-h_1)	6
Kvinta (d_1-a_1)	8
Seksta (d_1-h_1, e_1-cis_2)	15
Septima (d_1-c_2, c_1-b_1)	5
Oktava (c_1-c_2, d_1-d_2)	13
Nona (c_1-d_2)	4
Decima ($h-d_2$)	1

Iz tablice 7 vidljivo je kako je najfrekventniji interval sekste kod melodija igri s pjevanjem za djecu starije dobne skupine, potom slijedi interval oktave. Melodiji četiriju igri s pjevanjem kreće se unutar Interval none te se jedna kreće čak u rasponu decime. Prema Franjić Radulović (2007) raspon none (c_1 do d_2) nije karakterističan opseg melodije pjesama za dijete vrtičke dobi, što svakako vrijedi i za interval decime.

U grafikonu 2 prikazan je usporedni opseg dječjih igara s pjevanjem u svim dob-
nim skupinama.

Grafikon 2. Usporedni grafikon opsega melodija igri s pjevanjem prema svim dobnim skupinama djece vrtićke dobi

Usporedni grafikon opsega melodija igara s pjevanjem pokazuje promjene intervala opsega s obzirom na dobnu skupinu. Može se primijetiti povećanje raspona melodija igri s pjevanjem sukladno procesu starenja djece. Naime, u mlađoj dobnj skupini melodije se kreću najčešće u intervalu terce i kvarte s iznimkom intervala sekste. U srednjoj skupini opsezi melodija najviše gravitiraju intervalu sekste unutar koje je najviše melodija ($f=16$). Raznolikost melodijskih intervala igri s pjevanjem najzastupljeniji je u starijoj dobnj skupini. Najzastupljeniji su intervali sekste i okta-ve, dok se u manjoj mjeri javlja interval kvarte, kvinte i septime. Pojedine melodije igri s pjevanjem su razvijenije te se kreću u rasponu intervala none ($f=4$), dok jedna seže čak i do intervala decime. Navedena raznovrsnost opsega najveća je u najsta-rijoj skupini i to je povezano s fiziološkim i glazbenim razvojem djece (Kim, 2000). Heddenovo istraživanje (2012) s predškolskom djecom pokazalo je kako je njihov opseg glasa veći nego što ona to pokazuju prilikom pjevanja pjesama. Djeca često moduliraju radi osjećaja da je intonacija preniska za dosegnuti. Faktori koji utječu na dječje pjevanje su opseg od 30 Hz do 250 Hz, to jest od c_1 do c_2 u predškolskom periodu s tendencijom širenja u dubinu, od g do e_2 u osnovnoj školi. Welch (1979) smatra da djeca od 5 do 7 godina imaju opseg između d_1 i a_1 ili čak može biti od g do d_2 . Svi autori slažu se da su godine i razvoj opsega glasa razvijaju proporcionalno. S godinama i djetetovim sazrijevanjem povećava se opseg glasa, ali i intonacijska toč-
nost. Iz navedenih razloga može se zaključiti kako opseg melodija igri s pjevanjem logično prati pjevačke sposobnosti djece ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

MJERE I RITAM U IGRAMA S PJEVANJEM

Mjerom se izražava način uređenja dobi u taktu. Odnosi se na njihov broj u taktu, raspored naglašavanja te odabir vrste dobe i notne vrijednosti za zapis jedne dobe (Petrović, 2013; Adžaga 2016/2017). Razlikuju se jednostavne i složene mjere. Petrović ističe kako u jednostavne mjere spadaju one mjere koje imaju jedan naglasak u taktu, dok su složene one koje imaju dvije ili više naglašenih dobi.

Tablica 8. Mjere u dječjim igrama s pjevanjem u mlađoj dobnoj skupini (N=23)

Mjera	f
Dvočetvrtinska (2/4)	19
Tročetvrtinska (3/4)	2
Dvopolovinska (2/2)	2

U mlađoj dobnoj skupini najzastupljenija je dvočetvrtinska mjera, dok su svega četiri igre s pjevanjem u tročetvrtinskoj, odnosno dvopolovinskoj mjeri.

Tablica 9. Mjere u dječjim igrama s pjevanjem u srednjoj dobnoj skupini (N=32)

Mjera	f
Dvočetvrtinska (2/4)	28
Tročetvrtinska (3/4)	2
Četveročetvrtinska (4/4)	1
Devetosminska (9/8)	1

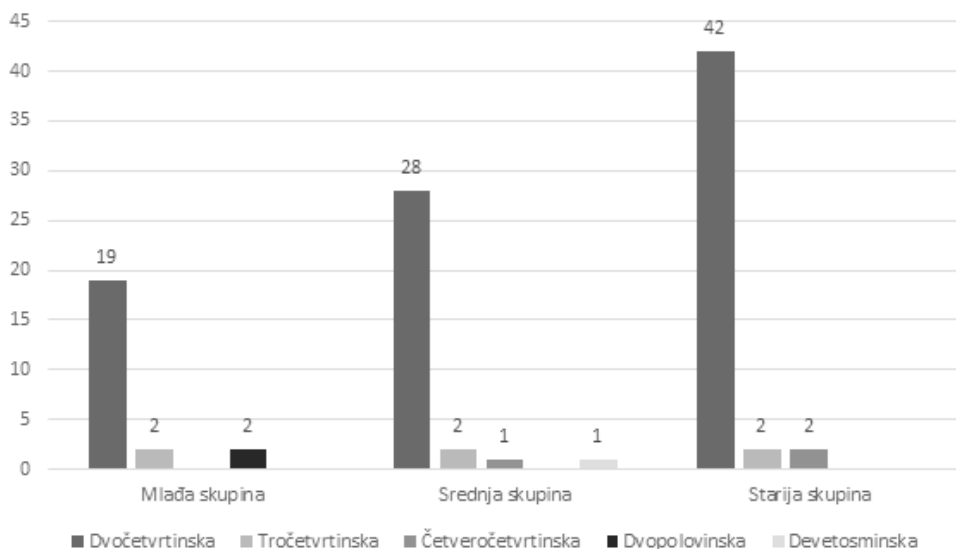
U srednjoj dobnoj skupini pojavljuju se raznolikije mjere. Osim dvočetvrtinske mjere, koja je najzastupljenija (f=28), pojavljuju se dvije igre s pjevanjem u složenim, četveročetvrtinskoj i devetosminskoj mjeri (tablica 9).

Tablica 10. Mjere u dječjim igrama s pjevanjem u starijoj dobnoj skupini (N=52)

Mjera	f
Dvočetvrtinska (2/4)	42
Tročetvrtinska (3/4)	2
Četveročetvrtinska (4/4)	8

U starijoj dobnoj skupini najučestalija je dvočetvrtinska mjera. U osam igri s pjevanjem pojavljuje se složena četveročetvrtinska mjera, dok su dvije igre zapisane u tročetvrtinskoj mjeri (tablica 10).

U grafikonu 3 usporedno su prikazane mjere u dječjim igrama s pjevanjem svih dobnih skupina.

Grafikon 3. Usporedni grafikon zastupljenih mjera u igrama s pjevanjem prema svim dobnim skupinama djece vrtićke dobi

Iz usporednog grafikona o zastupljenosti mjera može se vidjeti kako su igre s pjevanjem pretežno u dvočetvrtinskoj mjeri za sve tri dobne skupine vrtićke djece. Ta mjera ima jednu naglašenu dobu te je idealna za praćenje melodije pokretom i plesom.

Između 107 analiziranih igri s pjevanjem, njih 89 je u dvočetvrtinskoj mjeri (83,2%). Prema Boroti (2013) djeca mlađe i srednje dobne skupine sklona su jednostavnim dvodobnim i trodobnim mjerama, dok djeca starije dobne skupine mogu biti miješane i složene, a i metar se može mijenjati tijekom pjesme.

Mjera i ritam usko su povezani. Rojko (2012) smatra da je mjera okvir u kojem se odvija ritam. Analizom ritma igara s pjevanjem, melodije su koncipirane najčešće kroz ritamske strukture osminki, četvrtinki, rjeđe polovinki. Četvrtinske i osiminske pauze sastavni su dijelovi melodije te često znaju biti u funkciji fraziranja i u ulozi daha.

PRAVILA IZVOĐENJA IGRI S PJEVANJEM

Igre s pjevanjem su igre s pravilima. One spadaju u kolektivne igre (Manasteriotti, 1982; Gospodnetić 2015) i organizirano se izvode prema određenim pravilima. Postoje četiri načina izvođenja igri s pjevanjem: igre s pjevanjem u formaciji kola ili kruga, igre s pjevanjem u formaciji niza, igra s pjevanjem slobodnog oblika i igre s pjevanjem mješovitih oblika. Neke igre imaju više inačica što ne znači da ih treba sve izvoditi, već daju mogućnost odabira one inačice s kojom su se djeca već susretala ili kojoj odgajatelj daje prednost (Manasteriotti, 1982; Gospodnetić i Spiller, 2002; Gospodnetić, 2015).

Tablica 11. Igre u mlađoj dobnoj skupini s obzirom na pravila izvođenja igre (N=23)

Pravilo igara s pjevanjem	f
Formacija kola ili kruga	19
Igre u formaciji niza	3
Mješoviti oblik	2

U mlađoj dobnoj skupini, od sveukupno dvadeset i tri igre s pjevanjem, devetnaest ih se realizira u kolu, tri se igre izvode u formaciji niza, dok su dvije mješovitog oblika. Prevladavaju igre u kolu u kojima djeca ponavljaju ono što odgajatelj pokaže. Djeca u mlađoj dobnoj skupini u početku imaju problema sa skupljanjem u formaciju kola, stoga su i igre prilagođene njihovim trenutačnim izazovima. Nakon nekog vremena, djeca usvoje formaciju kola te uvode polako igre s dramatizacijom i igre u formaciji niza (tablica 11).

Tablica 12. Igre u srednjoj dobnoj skupini s obzirom na pravila izvođenja igre (N=32)

Pravilo igara s pjevanjem	f
Formacija kola ili kruga	22
Igre u formaciji niza	7
Slobodni oblik	3

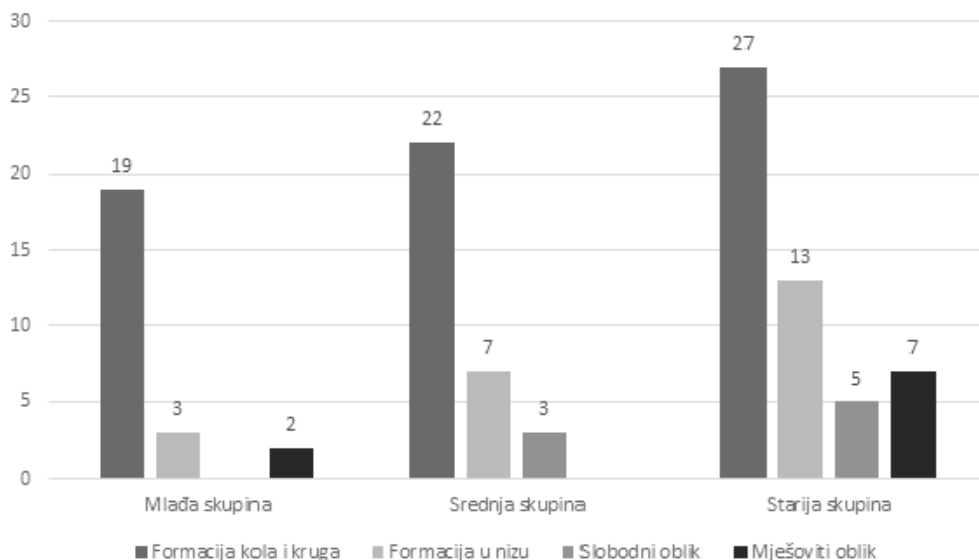
U srednjoj dobnoj skupini, od sveukupno trideset i dvije igre s pjevanjem, dvadeset i dvije su u formaciji kola, sedam ih se izvodi u formaciji niza. Djeca su u srednjoj skupini već svladala formaciju kruga, no još ga uvijek vježbaju, iako su za njih najzanimljivije igre koje sadrže uloge i dramatizaciju. Nije im dovoljno samo ponavljanje za odgajateljem, već i oni žele više sudjelovati u dijelovima igre. Iz toga razloga, u srednjoj dobnoj skupini prevladavaju igre koje sadrže ulogu i dramatizaciju, dok se igre u formaciji niza pojavljuju u samo tri igre (tablica 12).

Tablica 13. Igre u starijoj dobnoj skupini s obzirom na pravila izvođenja igre (N=52)

Pravilo igara s pjevanjem	f
Formacija kola ili kruga	27
Igre u formaciji niza	13
Slobodni oblik	5
Mješoviti oblik	7

U starijoj dobnoj skupini, dvadeset i sedam igri je u kolu ili krugu, a trinaest ih se izvode u formaciji niza.

U grafikonu 4 prikazana su usporedno pravila izvođenja igra s pjevanjem prema dobnim skupinama.

Grafikon 4. Usporedni grafikon o zastupljenosti pravila izvođenja igara s pjevanjem prema svim dobnim skupinama djece vrtićke dobi

Analizom pravila i formacija igara s pjevanjem, iz usporednoga grafikona, vidljivo je da dijete svoj put kroz igre započinje formacijom u kolu ili krugu koja ostaje najčešća formacija tijekom svih dobnih skupina. No isto tako što je dijete starije, ono osjeća potrebu za što većom individualnošću te se češće pojavljuju uloge i dramtizacija čime se djeca uživljavaju u igru. Igre s pjevanjem stvarala su djeca kroz stoljeća, stoga je logično zaključiti da što su djeca starija, više isključuju odrasle iz svoje igre.

Kod igara s pjevanjem važno je da se ne prekidaju, da slijede jedna iza druge bez velikih pauza te da djeca uživaju.

ZAKLJUČAK

U radu su se analizirale glazbene sastavnice igara s pjevanjem koje su se sakupile iz nekoliko izvora – udžbenika (Gospodnetić, 2015), priručnika (Manasteriotti, 1982) i zbornika (Gospodnetić i Spiller, 2002). Sveukupno se analiziralo 107 igri s pjevanje za mlađu (N=23), srednju (N=32) i stariju skupinu (N=52). Prema navedenim izvorima najviše igara s pjevanjem ima za stariju dob vrtićke djece.

Sukladno istraživačkom pitanja prate li glazbene sastavnice djetetovu dob s obzirom na razvoj glazbenih sposobnosti u vidu melodijskog opsega, mjere i zahtjevnosti ritma, zaključak je afirmativan. Raznolikost tonaliteta proporcionalno se povećava s dobi vrtićke skupine. Najzastupljeniji su tonaliteti C- dura i D-dura.

Igre s pjevanjem karakteriziraju jednostavne melodije jer su uvijek praćene pokretom i igrom. Melodijski opsezi prate fiziološki razvoj djetetova glasa i elementarnih glazbenih sposobnosti (Borota, 2013). Analizirajući raspon melodija kod igri

s pjevanjem ovisno o dobi, može se zaključiti da je opseg glasa djece mlađe dobi od e_1 do a_1 , djece srednje predškolske dobi od d_1 do a_1 (h_1), a djece starije predškolske dobi od c_1 do h_1 (c_2), samo u rijetkim slučajevima doseže do d_2 i u dubinu do h .

Mjera i ritam nisu ključni faktori u razvoju i bogatstvu glazbenih sastavnica s obzirom na dob djece. Najčešće prevladava jednostavna, dvočetvrtinskoj mjera.

Dijete svoj put kroz igru započinje u formaciji kruga ili kola koja ostaje najčešći oblik izvođenja igri tijekom ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Najmanje se izvode u slobodnom obliku.

Igre s pjevanjem omogućuju učenje i razvijanje glazbenih sposobnosti u skladu s razvojem sukladno djetetovoj kronološkoj dobi. Zbog navedenih karakteristika igre s pjevanjem potrebno je što češće prakticirati u glazbenim aktivnostima kako bi se zadovoljile dječje potrebe za igrom i veseljem, ali kako bi se istovremeno pogodovalo razvoju glazbenih sposobnosti djece ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

LITERATURA

1. Adžaga, E. (2016/2017). Mjera u glazbi. *Matka* 25, br. 97, str. 42 - 45. Dostupno na: file:///E:/Dokumenti/Desktop/12_Adzaga.pdf [15.4.2018.]
2. Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
3. Denac, O. (2010). *Teoretična izhodišča načrtovanja glasbene vzgoje v vrtcu*. Ljubljana: Debora.
4. Denac, O. (2012). *Načrtovanje glasbenih dejavnosti v zgodnjem obdobju otroštva*. Visokošolski učbenik. Maribor: Pedagoška fakulteta.
5. Franjić Radulović, J. (2007). *Šareni dani – igre s pjevanjem i pjevanje uz igru*. Vlastita naklada.
6. Gospodnetić, H. (2011). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Skripta za studente predškolskog odgoja Učiteljskog fakulteta u Zagrebu.
7. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor.
8. Gospodnetić, H., Spiller, F. (2002). *Dječje igre s pjevanjem uz pratnju klavira i/ili gitare*. Zagreb: Edicije Spiller.
9. Hedden, D., (2012). An Overview of Existing Research About Children's Singing and the Implications for Teaching Children to Sing. *Update: Applications of Research in Music Education*, 30 (2): 52-62.
10. Kim, J. (2000). Children's pitch matching, vocal range, and developmentally appropriate practice. *Journal of Research in Childhood Education*, 14: 152-160.
11. Manasteriotti, V. (1987). *Muzički odgoj na početnom stupnju*. Zagreb: Školska knjiga.
12. Petrović, T. (2013). *Osnove teorije glazbe*. Zagreb: Hrvatsko društvo glazbenih teoretičara.
13. Radoš-Mirković, K. (1983). *Psihologija muzičkih sposobnosti*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

14. Riegle, M. K., Gerrity, K. W. (2011). The Pitch – Matching Ability of High School Choral Students: A Justification for Continued Direct Instruction. *Update: Applications of Research in Music Education* 30 (1):10-15.
15. Rakijaš, B. (1971.). *Muzički odgoj djeteta*. Zagreb: Školska knjiga.
16. Rojko, P. (1982). *Psihološke osnove intonacije i ritma*. Zagreb: Muzička akademija.
17. Sam, R. (1998). *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta*. Rijeka: Glosa.
18. Welch, G. F. (1979). Vocal range and poor pitch singing. *Psychology of Music*, 7 (2): 13-31.
19. Zenatti, A. (1969). *Le Developpement gentique de la perception musicale*. Paris: CNRS.

ANALYSIS OF MUSICAL COMPONENTS OF SINGING GAMES

Summary: *Singing games are a piece of children's folklore that syncretise four aspects of music: composing, singing, playing and movement. Practicing singing games satisfies children's need for movement in every encounter with music. Movement and singing are inseparable as parts of singing games. The goal of this study was to analyse singing games according to tonality, melody range of singing games, time, rhythm and the rules and ways of conducting the games in accordance to children's age groups. The analysis has shown that most of the games are in the key of C major and D major in all children's age groups. It has also shown that the range of melodies of the singing games for young children's age group is in range of fourth (e_1 to a_1), for middle children's age group in range of sixth (d_1 to a_1), and for older children's age group is in range of octave (c_1 to c_2). Most of the singing games are in simple measure, 2/4 time. The most common way of conducting the games is in dancing wheel formation.*

Key words: *musical ability development in children, musical elements, singing games*